WORLD FORUM ON ACADEMIC INNOVATION AND DIGITAL LITERACY

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA XALQARO TEXNIK KO‘MAK LOYIHALARINI BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Yusupov Ulugbek Irismatovich
Mustaqil tadqiqotchi
E-mail: ulugbek1983@yahoo.com

Kalit so‘zlar: xalqaro texnik ko‘mak; loyihalarni baholash; institutsional natijalar; monitoring va baholash.

Annotatsiya

Xalqaro texnik ko‘mak loyihalari O‘zbekistonda davlat institutlarini rivojlantirish va davlat boshqaruvi islohotlarini qo‘llab-quvvatlashda muhim o‘rin tutadi. Biroq loyihalar samaradorligi ko‘pincha bajarilgan tadbirlar asosida baholanadi, institutsional natijalar esa yetarli darajada hisobga olinmaydi. Mazkur tezisda xalqaro texnik ko‘mak loyihalarini baholashning zamonaviy yondashuvlari tahlil qilinadi hamda natijalar va institutsional o‘zgarishlarga asoslangan baholash tizimini takomillashtirish bo‘yicha takliflar beriladi.

Ключевые слова: международно-техническое содействие; оценка проектов; институциональные результаты; мониторинг и оценка.

Аннотация

Проекты международно-технического содействия играют важную роль в развитии государственных институтов и поддержке реформ в Республике Узбекистан. Вместе с тем эффективность проектов нередко оценивается

преимущественно по показателям выполнения мероприятий, а не по достигнутым институциональным изменениям. В работе рассматриваются современные подходы к оценке эффективности проектов и предлагаются направления их совершенствования на основе оценки результатов и институциональных изменений.

Abstract

International technical assistance projects play an important role in supporting institutional development and public sector reforms in Uzbekistan. However, project success is still frequently assessed through implementation indicators rather than long-term institutional changes. This paper examines current approaches to evaluating project effectiveness and proposes strengthening evaluation systems by placing greater emphasis on outcomes and institutional results.

Kirish

O‘zbekiston davlat boshqaruvi islohotlarini amalga oshirish, institutsional rivojlanishni ta’minlash hamda salohiyatni rivojlantirishga qaratilgan texnik ko‘mak loyihalarini amalga oshirishda Birlashgan Millatlar Tashkiloti, xalqaro moliya institutlari, taraqqiyot agentliklari va boshqa rivojlanish bo‘yicha hamkorlar bilan faol hamkorlik qilib kelmoqda.

Mazkur loyihalarning samaradorligi odatda amalga oshirishning miqdoriy ko‘rsatkichlari, jumladan, o‘tkazilgan o‘quv dasturlari soni, o‘qitilgan ishtirokchilar soni, xarid qilingan uskunalar hamda ishlab chiqilgan metodik hujjatlar orqali baholanadi. Biroq bunday ko‘rsatkichlar rejalashtirilgan tadbirlarning muvaffaqiyatli bajarilganini tasdiqlasa-da, loyiha yakunlangandan keyin davlat organlarining

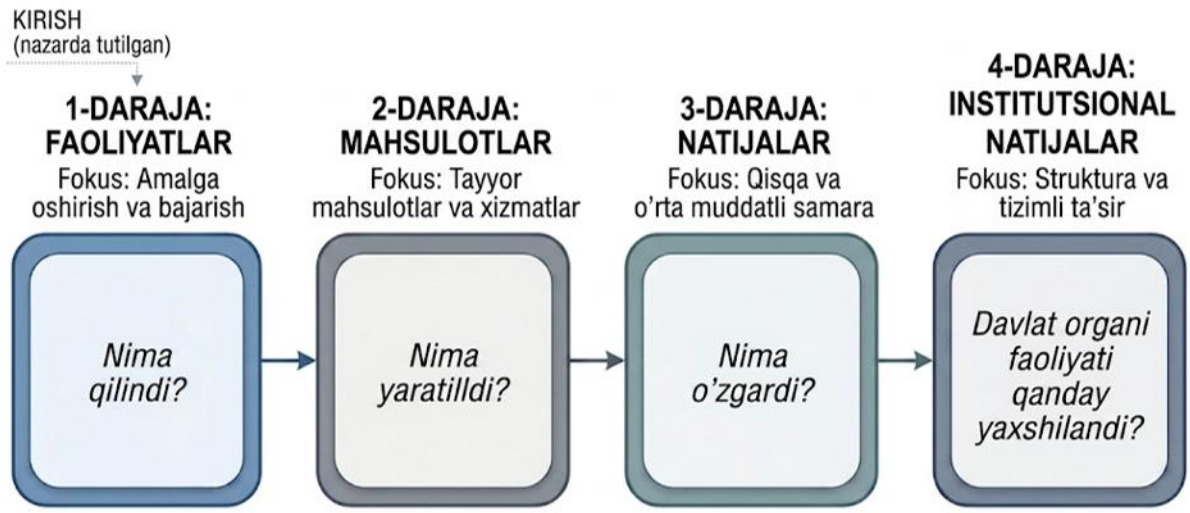
institutsional salohiyati mustahkamlanganmi yoki ularning faoliyati yaxshilanganmi, degan savolga har doim ham javob bera olmaydi.

Bu esa boshqaruv nuqtayi nazaridan muhim muammoni yuzaga keltiradi. Mazkur maqolaning asosiy tadqiqot savoli xalqaro texnik ko‘mak loyihasi faqat rejalashtirilgan tadbirlarni amalga oshirganini emas, balki barqaror institutsional o‘zgarishlarga erishganini qanday aniqlash mumkinligidan iborat. Tadqiqot xalqaro ilmiy adabiyotlar tahlili, Natijalarga Asoslangan Boshqaruv (Results-Based Management - RBM) konsepsiyasi, OECD/DAC baholash tizimi hamda xalqaro rivojlanish tashkilotlarining tanlab olingan baholash hisobotlariga asoslanadi.

Asosiy qism

Jahon banki ta’kidlaganidek, «bugungi kunda rivojlanish – bu natijalarga erishish va institutlarni mustahkamlash demakdir» [7]. Xalqaro tajriba loyihalarni amalga oshirish jarayonini baholashdan rivojlanish natijalarini baholashga bosqichma-bosqich o‘tish kuzatilayotganini ko‘rsatmoqda.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan ishlab chiqilgan Natijalarga Asoslangan Boshqaruv (RBM) konsepsiyasi [5; 5-b.; 4; 14] hamda OECD/DAC natijalar zanjiri modeli [3; 1-b.] loyiha samaradorligini faqat amalga oshirish ko‘rsatkichlari orqali emas, balki faoliyat, mahsulotlar, natijalar va uzoq muddatli institutsional natijalarning o‘zaro mantiqiy bog‘liqligi asosida baholash zarurligini ta’kidlaydi.

1-rasm: O'zgarishlar Nazariyasi Asosi - Faoliyatlardan Institutsional Natijalargacha Bo'lgan

Manba [3; 25-b]

An'anaviy loyiha hisobotlari asosan «Nima bajarildi?» degan savolga javob berib, amalga oshirilgan tadbirlar va erishilgan mahsulotlarni aks ettiradi. Biroq samarali loyiha baholashi «Nima o'zgardi?» hamda «Qanday institutsional yaxshilanishlarga erishildi?» degan savollarga ham javob berishi lozim.

Masalan, o'quv dasturini tashkil etish faoliyat hisoblanadi, o'qitilgan davlat xizmatchilari soni esa mahsulot sanaladi. Kutilayotgan natija - egallangan bilim va ko'nikmalarning kundalik faoliyatda qo'llanilishidir. Yakuniy institutsional natija - bu yangi tartib-taomillar, boshqaruv amaliyotlari yoki davlat xizmatlarini ko'rsatish mexanizmlarining muntazam qo'llanilishi orqali mas'ul davlat organi faoliyati samaradorligining oshishida namoyon bo'ladi.

Xalqaro rivojlanish tashkilotlarining so'nggi baholash hisobotlari baholash tizimlarini yanada takomillashtirish zarurligini tasdiqlaydi. Mustaqil baholashlar O'zbekistonda amalga oshirilayotgan rivojlanish dasturlarida loyiha samaradorligi,

monitoring va baholash tizimi, rejalashtirilgan natijalarga qisman erishish hamda institutsional salohiyat bilan bog‘liq xavflar saqlanib qolayotganini ko‘rsatgan [6]. Shunga o‘xshash xulosalar Jahon banki [8; 12-b.] va Osiyo taraqqiyot banki [1; 12-b.] hisobotlarida ham qayd etilgan bo‘lib, ular loyiha doirasidagi tadbirlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi har doim ham barqaror institutsional o‘zgarishlarni kafolatlamasligini ta’kidlaydi.

Shu sababli xalqaro baholash amaliyotida OECD/DAC tomonidan tavsiya etilgan dolzarblik, izchillik, samaradorlik, tejamkorlik, ta’sir va barqarorlik mezonlari [2; 10-b.] tobora kengroq qo‘llanilmoqda. Mazkur yondashuv loyiha samaradorligini loyiha hayotiy siklining barcha bosqichlarida, shuningdek loyiha yakunlangandan keyin ham har tomonlama baholash imkonini beradi.

O‘tkazilgan tahlil asosida loyiha baholash tizimlarini faqat amalga oshirilgan mahsulotlarni hisobga olishdan institutsional faoliyat natijalarini baholashga yo‘naltirish taklif etiladi. Xalqaro tashkilotlar loyiha ishlab chiqish bosqichidayoq natija va institutsional samaradorlik ko‘rsatkichlarini belgilashi, loyiha yakunlanganidan olti-o‘n ikki oy o‘tgach keyingi baholashlarni amalga oshirishi hamda loyiha natijalarining amaliyotda qo‘llanilishini baholashi lozim. Davlat organlari esa loyiha natijalarini baholashda faol ishtirok etishi, ichki monitoring mexanizmlarini joriy qilishi, yangi joriy etilgan tartib-taomillarning qo‘llanilishini muntazam kuzatib borishi hamda faqat bajarilgan tadbirlarni emas, balki institutsional o‘zgarishlarni ham muntazam ravishda baholab borishi zarur.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, amaldagi baholash yondashuvlari ko‘pincha uzoq muddatli institutsional o‘zgarishlardan ko‘ra loyihaning amalga

oshirilish jarayoniga ko‘proq e’tibor qaratadi. Loyiha samaradorligini to‘liq baholash uchun nafaqat amalga oshirilgan faoliyat va erishilgan mahsulotlarni, balki natijalar hamda institutsional o‘zgarishlarni ham baholash zarur. Natijalarga Asoslangan Boshqaruv (RBM) tamoyillari va OECD/DAC baholash tizimini qo‘llash orqali baholash metodologiyasini takomillashtirish loyiha boshqaruvi sifatini oshirish, davlat organlarining institutsional salohiyatini mustahkamlash hamda O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan xalqaro texnik ko‘mak loyihalarining uzoq muddatli barqarorligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Asian Development Bank. *Country Partnership Strategy Final Review: Uzbekistan*. Manila: ADB, 2023. URL: https://www.adb.org/sites/default/files/Evaluation%20Document/891631/files/UZB_CPSFRV.pdf. (murojaat qilingan sana: 25.07.2026)
2. OECD. *Applying Evaluation Criteria Thoughtfully*. Paris: OECD Publishing, 2021. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/03/applying-evaluation-criteria-thoughtfully_45a54ea7/543e84ed-en.pdf. (murojaat qilingan sana: 27.07.2026)
3. OECD. *Strengthening the Results Chain*. Paris: OECD Publishing, 2017. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2017/08/strengthening-the-results-chain_3a58c292/544032a1-en.pdf (murojaat qilingan sana: 23.07.2026)
4. United Nations Development Group. *Results-Based Management Handbook: Harmonizing RBM Concepts and Approaches for Improved Development Results*. New York: UNDG, 2012. URL: https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG-RBM-Handbook-2012.pdf. (murojaat qilingan sana: 26.07.2026)

5. United Nations Development Programme. *Integrated Results and Resources Framework (IRRF) 2026–2029*. New York: UNDP, 2026. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2026-04/annex1_irrf_2025_0.pdf (murojaat qilingan sana: 28.07.2026)
6. World Bank. *Implementation Status and Results Report: Uzbekistan*. Washington, DC: World Bank, 2025. URL:https://documents1.worldbank.org/curated/en/099120124115042419/pdf/P166447-6a93f1d8-78ad-4543-b4a6-c7015e769746.pdf. (murojaat qilingan sana: 27.07.2026)
7. World Bank. *Program-for-Results Financing*. Washington, DC: World Bank. URL: https://www.worldbank.org/en/programs/program-for-results-financing?utm_source (murojaat qilingan sana: 25.07.2026)
8. World Bank. *Implementation Completion and Result Report: Uzbekistan*. Washington, DC: World Bank, 2025. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099070125183510222/pdf/BOSIB-68909b2b-968f-4bee-95a4-056264f5efbb.pdf. (murojaat qilingan sana: 26.07.2026)